

18. ЦДАК України, ф. 725, оп. 1, спр. 32, 6 арк.
19. ЦДАК України, ф. 725, оп. 1, спр. 43, 5 арк.
20. ЦДАК України, ф. 1196, оп. 1, спр. 66, 29 арк.

Качковская Леся **Архивные документы как источник к изучению деятельности Киевского общества по охране памятников старины и искусства.** В статье рассмотрено содержание архивных документов, в первую очередь из фондов Центрального государственного исторического архива Украины, г. Киев, которые касаются деятельности Киевского общества охраны памятников старины и искусства. Главное внимание обращено на делопроизводственную документацию Общества, связанную с выявлением и сохранением культурного наследия Правобережной Украины. Теоретические наработки КООПСИИ дополнялись наличием таких практических принципов работы, как получение широких материальных полномочий для проведения памятникоохранительных мероприятий, возможность и желание популяризировать их ради отыскания и сохранения движимых и недвижимых достопримечательностей, др.

Ключевые слова: Киевское общество охраны памятников старины и искусства, культурное наследие, архивные документы, памятник старины.

Kachkovska Lesya. The Archived Documents as Source of the Study of Kyiv Society for the Protection of the Artifacts of Antiquities and Arts. The the article deals with archival documents taken from the Central State Historical Archive of Ukraine in Kiyv that describe the activity of Kyiv Society for the Protection of the Artifacts of Antiquities. the researcher focuses attention on the paper work activity of the society that deals with the presentation and preservation of the cultural heriyage on of the Pravoberezhna Ukrayina.

Key words: Kyiv Society for the Protection of the Artifacts of Antiquities, cultural heritage, archival documents.

Стаття надійшла до редколегії
22.09.2014 р.

УДК 930.1(47+57)

Пауліна Леснича

Поняття «повсякденність» у пострадянській історіографії

Проаналізовано різні підходи до проблеми дефініції поняття «повсякденність» у пострадянській історіографії. Зроблено спробу виокремити основні риси щодо його змістового наповнення в теоретико-методологічному доробку українських, російських та білоруських учених.

Ключові слова: поняття «повсякденність», історія повсякденності, методологія дослідження, пострадянська історіографія.

Постановка наукової проблеми та її значення. До кола наукових зацікавлень учених у другій половині ХХ століття увійшла низка нових тем, серед яких і щоденне життя пересічної людини у всіх його вимірах. Цей напрям наукової рефлексії отримав назву «історія повсякденності». Він активно розвивається не лише в західній, а й у пострадянській історіографії.

Незважаючи на наявність великої кількості праць, автори яких досліджують зазначену проблематику в різні історичні періоди, актуальним залишається визначення самого поняття «повсякденність». Здавалося б, його зміст не потребує особливого роз'яснення, оскільки є абсолютно зрозумілим для кожного: повсякденність – це життя загалом, усе те, що складає буття кожного з нас. Проте саме тут виникає основна методологічна проблема. Вона постає перед кожним дослідником історії повсякденності: що є предметом дослідження. Це знову повертає нас до необхідності пошуку прийнятної дефініції цього поняття.

На сьогодні не існує чіткого визначення повсякденності. Є поліфонія в підходах до її трактування, що яскраво відобразилося в появі значної кількості теоретико-методологічних та історико-дослідницьких праць із зазначеної тематики.

Варто вказати, що розробкою проблеми змісту поняття «повсякденність» займаються не лише фахові історики, а й філософи, соціологи, культурологи, але й серед них немає усталеного підходу до

визначення змісту повсякденності. Усі ці напрацювання дали вагомий поштовх до розуміння історії повсякденності як окремого напрямку наукових досліджень.

Мета статті – аналіз ґрунтовних визначень поняття «повсякденність» та спроба узагальнити підходи до осмислення цього терміна сучасними українськими, російськими й білоруськими істориками.

Аналіз дослідження цієї проблеми. За останні роки з'явилася низка історіографічних праць, автори яких ставлять собі за мету узагальнити теоретичний доробок попередників і знайти певний консенсус у визначенні поняття «повсякденність». Суттєва фактологічна робота проведена українським істориком Ольгою Коляструк у процесі підготовки теоретичної частини колективної монографії «Нариси повсякденного життя радянської України в добу непу (1921–1928 рр.)». Дослідниця проаналізувала не лише власне історичні трактування зазначеної дефініції, а й здійснила комплексний аналіз підходів до визначення повсякдення в сучасних термінологічних і тлумачних словниках, а також соціологами й культурологами [10, с. 8–17].

Серед останніх ґрунтовних праць щодо зазначеної тематики, хоч і в локальному вимірі, слід відзначити статтю Володимира Алькова «Повсякдення: проблема дефініції та предмету на локальному рівні». Автор наголошує на необхідності чіткого уявлення про предмет дослідження історії повсякденності чи, принаймні, чіткої дефініції, «чого якраз і бракує» [2, с. 98].

До цього ж висновку прийшла й відома російська дослідниця Наталія Пушкарьова, яка зазначає, що, незважаючи на активні дискусії навколо історії повсякдення, «дослідники не дійшли до єдиної думки, що розуміти під цим терміном. Тим не менш [...] сучасні вчені Росії продовжують використовувати “повсякденність” як поняття зі стійким та всім зрозумілим змістом» [15]. У низці наукових статей вона не лише робить спробу систематизувати вже наявні підходи до розв'язання цієї проблеми, а й аналізує питання співвідношення історичної повсякденності та побуту як основної категорії етнології [14; 16].

У сучасній білоруській історіографії, за словами Олени Смирнової, тривалий час повсякденне життя не належало до пріоритетних тем, а історія побуту й матеріальна культура (житло, їжа, одяг тощо) були вотчиною етнографії. Але вже сьогодні, як наголошує дослідниця, повсякдення стало галуззю наукових досліджень «спеціалістів майже всього кола історичних, соціальних та гуманітарних дисциплін» [18, с. 253].

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. Важливим етапом у процесі утвердження тематики повсякдення в колі наукових зацікавлень українських істориків стало започаткування Інститутом історії України у 2010 р. серії монографічних видань за назвою «3 історії повсякденного життя в Україні». Першою працею цієї серії стала колективна монографія «Нариси повсякденного життя радянської України в добу непу (1921–1928 рр.)». Два розділи цього дослідження стосуються теоретико-методологічної та історіографічної проблем вивчення повсякденного життя. У вступі читаємо, що «без вивчення механізмів щоденного буття людини неможливе адекватне розуміння не тільки її приватної сфери, а й суспільного життя в цілому. Суспільство – це не просто сукупність індивідів, груп чи верств, це система загальноприйнятих ними стосунків, вироблення яких, хоч і відбувається на індивідуальному рівні, передбачає суспільну адаптацію з урахуванням державної політики й ідеології, національно-культурних традицій, а також щоденних життєвих практик» [12, с. 7].

О. Коляструк, автор розділу «Теоретико-методологічні аспекти вивчення повсякденного життя», зауважує, що повсякденність «поєднує в одне ціле різні прояви життєдіяльності людини: приватне життя з публічним, утилітарно-прагматичні дії з ідейними та морально-етичними виборами, побутові аспекти життя з трудовою діяльністю, групові й вікові інтереси із загальносуспільними, локальні дії вписує в загальнодержавні, буденні настрої трансформує в ментальні характеристики тощо» [10, с. 7]. Як висновок, дослідниця наголошує, що повсякдення є продуктом тривалого історичного розвитку, воно складається природним шляхом відбору найбільш прийнятних норм, правил, звичок, традицій та предметно-речового забезпечення. Навіть за найрадикальніших суспільно-політичних (революція, війна) чи природних катаклізмів (повінь, землетрус) повсякдення не може кардинально змінитися за короткий час. Повсякденність має виражений інерційний характер, найменше вона підвладна корекції згори, розпорядчим директивам і наказам. Усталена, нормативна повсякденність у переломні чи кризові часи набуває ознак екстраординарності й екстремальності. Характер повсякденності залежить від історично опанованого людиною простору, рівня її потреб і можливостей; він

визначається культурними обмеженнями певної соціальної верстви, культурними практиками тієї чи іншої епохи [10, с. 15].

Окремо варто виділити теоретичні напрацювання Олександра Удода. Дослідник наголошує, що «історія повсякденності – це людинознавча історія» [20], актуальність якої зумовлена кількома групами факторів (методологічна, світоглядна та політична актуальність). Щодо власне дефініції поняття «повсякденність», то вчений зазначає, що «це не тільки житлово-побутові умови, це психологізація побуту, дослідження ставлення людини до держави, суспільства, пануючої системи цінностей через призму щоденного сприйняття свого існування» [21, с. 386].

Оксана Прохоренко, розглядаючи зазначену проблему в процесі підготовки дисертаційного дослідження, зауважує, що «повсякденність – це щоденне життя людини, як індивідуума, ставлення її до побутових проблем, влади, держави та суспільства в цілому через призму особистісного сприйняття умов життя» [13, с. 187–188].

У дослідженнях Олександра Лисенка до предмету історії повсякденності віднесено морально-психологічний стан, переживання й уявлення людей, емоційні реакції, еволюцію виняткового у «винятково нормативне», а потім – у розповсюджене. Вивчається не лише побутова, а й виробнича сфера та простежуються мотиваційні чинники праці, умови й обставини, що супроводжують трудову діяльність, відносини між працюючими (у тому числі конфліктні). Він зауважив, що важливим сегментом є гендерна сфера, стосунки в сім'ї, проблеми відносин між представниками різних вікових груп («конфлікт поколінь»), а також девіантна поведінка окремих членів суспільства, мотивація вчинків маргінальних осіб, стосунки в кримінальному середовищі, яке живе за власними установками та правилами [11, с. 15 – 16].

Російські вчені також займаються теоретичною розробкою зазначеної проблеми. Так, Ірина Свінцова наголошує, що вивчення повсякденного життя це – «спроба знайти інший вхід в історію [...]» [17], а власне повсякденність настільки різноманітна у своїх проявах, що в одному визначенні їх виразити складно; це саме життя індивіда, «вплив його на суспільний устрій держави» [17].

За словами Н. Пушкарьової, історія повсякденності – це нова галузь знань, «предметом якої є сфера людської щоденності в численних історико-культурних, політико-подієвих, етнічних та конфесійних контекстах» [14, с. 21]. Дослідниця зазначає, що в центрі уваги історика повсякденності – завжди не лише та не просто побут, а життєві проблеми та їх осмислення тими, хто живе поряд чи жив до нас. Протиріччя й сумніви, способи їх вирішення, намагання сказати своє слово чи заявити про свою несхожість, опосередковані тривіальністю життя (від ландшафту до розпорядку дня, від моделі відносин із родичами до уявлень про звичне чи виключне в сексуальній сфері) – усе це, як зауважує Н. Пушкарьова, і визначає коло інтересів саме дослідника щоденного життя [14, с. 28]. Вона наголошує, що в методологічній основі історії повсякденності лежить «комплексне дослідження повторювального, «нормального» та звичного», того, що «конструює стиль та спосіб життя в представників різних соціальних верств, включно з емоційними реакціями на життєві події та мотивами поведінки» [14, с. 21–22]. В іншій статті дослідниця додає, що поняття «повсякденність» досить широке, та «включає в себе і побут, і подієвість, і приватне життя людей, у тому числі їх емоційне ставлення до подій і явищ» [16, с. 360].

Дещо схожий підхід до розв'язання зазначеної проблеми має й білоруський історик Ольга Бригадіна. Вона, аналізуючи теоретичні напрацювання попередників, вважає, що предметом повсякдення є реконструкція історичного досвіду та способу життя людей, що передбачає «аналіз «базових потреб людини» в історико-культурних, політико-подієвих, етнічних, конфесійних й інших контекстах; шляхів пристосування («стратегій виживання та просування») до подій навколишнього світу; поведінки й відносин у процесі трудової діяльності» [5, с. 213].

На думку ще однієї російської дослідниці Марії Жулевої, повсякденність охоплює все те, із чого складається життя людини: її становище, потреби та можливості їх задоволення. До предмету вивчення науковець відносить також відносини, вчинки, ідеали, звичаї й традиції, ціннісні орієнтири, які регулюють поведінку людей, індивідуальну та колективну практику, форми спілкування. Вона ж зазначає, що поняття та явище повсякденності стосується також «ментальних стереотипів», тобто думок, переживань, ідеалів, норм, звичок тощо [8, с. 5].

Окремої уваги заслуговує колективне дослідження Наталії Вамбольдт та Марії Шубіної. Автори роблять висновок, що «повсякдення – це світ усіх людей, у якому досліджено не лише матеріальну культуру, харчування, житло, одяг, а й повсякденну поведінку, мислення та переживання» [6, с. 97].

Децо інше трактування цього поняття подає Альфія Татаркіна. Вона, за традицією соціологів, стверджує, що «повсякденність – це насамперед рутинний, неусвідомлений світ, який протиставляється дозвіллю та святу (повсякдення – будні), миттєвостям гострої психологічної напруги (повсякдення – звичайне життя)» [19, с. 72].

Кардинально протилежний погляд на розв'язання проблеми визначення основних характеристик предмету дослідження історії повсякденності має український історик Тетяна Заболотна. Вона наголошує, що основна мета дослідника – «з'ясувати вплив різноманітних неочікуваних подій на зміни в приватному, побутовому житті та відтворити багатоманіття індивідуальних реакцій на перебіг політичних подій; центром аналізу стає мінливе життя людини з її щоденними турботами» [9, с. 39].

Відсутність предметного обмеження поняття «повсякденність» в історіографії породила спроби класифікувати основні його феномени за певними узагальнюючими аспектами. Наприклад, Олеся Гончарова виділяє два основних аспекти в його дефініції: об'єктивний бік поняття охоплює різні явища, процеси, події економічного, соціального, культурного життя людини, які щоденно повторюються: умови життя, робота, відпочинок, спілкування, розваги, матеріальні та духовні потреби, – а також їх задоволення, традиції, звичаї тощо; суб'єктивний (психологічний) бік повсякденності включає емоційну реакцію на цей повтор і його оцінку [7, с. 13].

Олена Баннікова указує, що обставини, які визначають повсякденне існування, можна поділити на природні (середовище проживання звичайної людини, речі «навколо» та «для» неї, культура харчування, способи підтримки здоров'я); соціальні (професійна діяльність, суспільні (у тому числі, сімейні) комунікації, девіантна поведінка); ментальні (загальна культура, ціннісні уявлення, гендерні й вікові установки). Вона також вважає, що до повсякденності належать соціальні явища та індивідуальні стани, що «не належать до явищ одиничних, незвичних чи харизматичних» [3].

Варто також указати, що проблема відсутності загального визначення поняття «повсякденність» привела до спроб виділити окремі напрями дослідження, які обмежують об'єкт на локальному рівні. Так, у розумінні Діани Аверіної-Лугової, «міська повсякденність – це взаємодія між предметно-просторовим оточенням і міським населенням, спрямована на задоволення матеріальних та духовних людських потреб» [1, с. 62].

На думку В. Алькова, «найбільш адекватною дефініцією для повсякдення на локальному рівні є повторювана взаємодія між предметно-просторовим оточенням і місцевим населенням, спрямована на задоволення матеріальних та духовних потреб, реальність в інтерпретації безпосередніх учасників» [2, с. 100].

Також слід зауважити, що входження до методологічного поля історичної науки історії повсякденності сприяло виокремленню категорії «повсякдення», як власне історичного поняття зі сфери соціології. Наприклад, Михайло Бойченко, автор тлумачної статті «Повсякденність історична», у спеціальному термінологічно-понятійному довіднику «Історична наука» подає таке її визначення: «Це соціально-філософський термін, що означає певний зріз взаємодії соціального простору й часу, сферу людської життєдіяльності, у процесі якої здійснюється безпосереднє й опосередковане (через предмети культури) спілкування людей. Повсякденність – царина дійсності, соціокультурна реальність, у якій людина може зрозуміти інших людей і спільно з ними діяти: тут виникає їх спільний, комунікативний світ, а сама повсякденність постає як специфічна форма соціалізації людини» [4, с. 291–292].

Висновки й перспективи подальших досліджень. На сьогодні не існує єдиного підходу до визначення змісту поняття «повсякденність», та саме це відкриває можливість для творчого пошуку досліднику щоденного життя та дає змогу збагати не лише світову, а й вітчизняну історіографію комплексом якісно нових робіт як із методології історії, так і з власне історичних досліджень.

Загальноприйнятого трактування поняття «повсякденність» як предмету історичного дослідження наразі немає. Учені, аналізуючи його змістове наповнення, намагаються узагальнити весь комплекс питань, які б якнайповніше відображали суть щоденного життя пересічної людини. Спільним для більшості теоретичних напрацювань є звернення до побуту як основи повсякденності.

Усі дефініції можна умовно поділити на три групи: повсякденність розглядається як антитеза святковості (А. Татаркіна); повсякденність як поєднання побутових і ментальних характеристик щоденного життя (О. Удод, Н. Пушкарьова); визначення повсякденності через психоментальні характеристики індивіда та суспільства (О. Лисенко). Також наявні спроби класифікувати предмет дослідження за певними узагальнюючими аспектами (О. Баннікова).

Історія повсякденності як напрям історичної науки вже міцно утвердилася в колі наукових зацікавлень сучасних учених, а теоретико-методологічною розробкою зазначеної проблеми займається значна кількість провідних науковців і в Україні.

Джерела та література

1. Аверіна-Лугова Д. Міждисциплінарні зв'язки історії міської повсякденності / Д. Аверіна-Лугова // Історія повсякденності: теорія та практика : матеріали Всеукр. наук. конф. (Переяслав-Хмельницький, 14–15 трав. 2010 р.). – Переяслав-Хмельницький : [б. в.], 2010. – С. 62–64.
2. Альков В. А. Повсякдення: проблема дефініції та предмету на локальному рівні / В. А. Альков // Гуржійські історичні читання : зб. наук. пр. / ред. кол. В. А. Смолій, О. І. Гуржій, А. Г. Морозов. – Черкаси : Вид. Чабаненко Ю. А., 2014. – Вип. 7. – С. 98–101.
3. Банникова Е. В. Повседневность как объект исторического исследования / Е. В. Банникова // Современные исследования социальных проблем, 2011. – № 3 [Электронный ресурс] – Режим доступа : URL : <http://sisp.nkras.ru/issues/2011/3/bannikova.pdf>
4. Бойченко М. Повсякденність історична / М. Бойченко // Історична наука: термінологічний і понятійний довідник : [навч. посіб.] / В. М. Литвин, В. І. Гусев, А. Г. Слюсаренко та ін. – К. : Вища шк., 2002. – 430 с. – С. 291–292.
5. Бригадина О. В. Парадигма повседневности в ранней советской истории (1917 – начало 1920-х гг.): проблемное поле исследований / О. В. Бригадина // Российские и славянские исследование : науч. сб. – Вып. 6 / редкол. : А. П. Сальков, О. А. Яновский (отв. ред.) и [др.] – Минск : БГУ, 2011. – С. 212–222.
6. Вамбольдт Н. Повседневность в истории / Н. Вамбольдт, М. Шубина // Гуманитарные исследования : ежегодник. – Вып. 11 : Межвузовский сб. науч. тр. – Омск : Изд-во ОмГТУ, 2006. – С. 92–99.
7. Гончарова О. Повседневная жизнь провинциального российского города на рубеже XIX – XX вв. (на материалах Нижнего Поволжья) : автореф. дис. ... канд. ист. наук / О. Гончарова. – Астрахань, 2007. – 21 с.
8. Жулева М. С. История повседневности жителей г. Кургана в 1929–1941 гг. : автореф. дис. ... канд. ист. наук / М. С. Жулева. – Курган, 2004. – 24 с.
9. Заболотна Т. Історія повсякденності – «панацея від усіх хвороб» чи пастка для історика? / Т. Заболотна // Історія повсякденності: теорія та практика : матеріали Всеукр. наук. конф. (Переяслав-Хмельницький, 14–15 трав. 2010 р.). – Переяслав-Хмельницький : [б. в.], 2010. – С. 38–43.
10. Коляструк О. Теоретико-методологічні аспекти вивчення повсякденного життя / О. Коляструк // Нариси повсякденного життя радянської України в добу непу (1921–1928 рр.) : кол. моногр. / відп. ред. С. В. Кульчицький : у 2 ч. – Ч. 1. – К. : Ін-т історії України НАН України, 2009. – 445 с. – С. 5–46.
11. Лисенко О. Історія повсякденності як галузь наукового знання (повсякденна історія війни: методологічні нотатки) / О. Лисенко // Історія повсякденності: теорія та практика : матеріали Всеукр. наук. конф. (Переяслав-Хмельницький, 14–15 трав. 2010 р.). – Переяслав-Хмельницький : [б. в.], 2010. –
12. Нариси повсякденного життя радянської України в добу непу (1921–1928 рр.) : кол. моногр. / відп. ред. С. В. Кульчицький : у 2 ч. – Ч. 1. – К. : Ін-т історії України НАН України, 2009. – 445 с.; Ч. 2. – К. : Ін-т історії України НАН України, 2010. – 382 с.
13. Прохоренко О. Характерні риси та особливості повсякденного життя науково-педагогічної інтелігенції 40-х–50-х рр. XX ст. / О. Прохоренко // Історія повсякденності: теорія та практика : матеріали Всеукр. наук. конф. (Переяслав-Хмельницький, 14–15 трав. 2010 р.). – Переяслав-Хмельницький : [б. в.], 2010. – С. 187–189.
14. Пушкарева Н. Л. «История повседневности» и этнографическое исследование быта: расхождения и пересечения / Н. Л. Пушкарева // Glasnik Etnografskogo instituta SAN. – Beograd, 2005. – № NLIII. – З. 21–34.
15. Пушкарева Н. Л. «История повседневности» как направление исторических исследований / Н. Л. Пушкарева // Сетевое издание Центра исследований и аналитики Фонда исторической перспективы «Перспективы» [Электронный ресурс] – Режим доступа : URL : http://www.perspektivy.info/history/istorija_povsednevnosti_kak_napravlenije_istoricheskijh_issledovanij_2010-03-16.htm
16. Пушкарева Н. Л. Повседневная жизнь в России: междисциплинарный подход. 13–15 мая 2010 г., Блумингтон (Штат Индиана), США / Н. Л. Пушкарева // Социальная история : ежегодник. 2010. / отв. ред. Н. Л. Пушкарева. – СПб. : Алетейя, 2011. – 408 с. – С. 359–368.
17. Свинцова И. Городская повседневность в оценках российских исследователей / И. Свинцова // Вестник КарГУ, 2008 [Электронный ресурс]. – Режим доступа : URL : <http://articlekz.com/article/4994>
18. Смирнова Е. Д. Методы и подходы к исследованию повседневной жизни Средневековья / Е. Д. Смирнова // XXI век: актуальные проблемы исторической науки : материалы междунар. науч. конф., посвящ. 70-летию ист. фак. БГУ. Минск, 15–16 апр. 2004 г. / ред. кол. : В. Н. Сидоровцов (отв. ред.) и др. – Минск : БГУ, 2004. – С. 252–253.

19. Татаркина А. Р. Теоретические основы изучения проблемы повседневности (региональный аспект) / А. Р. Татаркина // Мир культуры, науки, образования, 2007. – Вып. 1. – С. 72–75.
20. Удод О. А. Історія повсякденності як методологічна проблема. За людинознавчу історію України (про актуальність історії повсякденності) / О. А. Удод [Електронний ресурс] – Режим доступу : URL : <http://www.novadoba.org.ua/ukr/node/58>
21. Удод О. Повсякденне життя киян в умовах окупації (вересень 1941 – листопад 1943): питання методології та історіографії / О. Удод // Проблеми історії України: факти, судження, пошуки : міжвід. зб. наук. пр. – 2006. – Вип. 15. – С. 384–391.

Лесничая Паулина. Понятие «повседневность» в постсоветской историографии. Исследование посвящено проблеме анализа разных подходов к дефиниции понятия «повседневность», а также вопросу смыслового наполнения предмета истории повседневности – относительно нового направления современной исторической науки. Проанализированы основные теоретико-методологические работы по указанной тематике украинских, российских и белорусских ученых. Сделана попытка обобщить подходы к определению повседневности как предмета исследовательских изысканий историка. Большинство исследований рассматривает быт как основу повседневности. Выделены основные группы дефиниций, которые структурированы в зависимости от акцентирования внимания на бытовых и/или психоментальных характеристиках ежедневности. Также выделены работы, в которых предметом исследования истории повседневности являются основные аспекты жизни общества.

Ключевые слова: понятие «повседневность», история повседневности, методология исследования, постсоветская историография.

Lesnychy Paulina. The Concept «the Everyday Life» in Postsoviet Historiography. The research is devoted to the problem of analysis different approaches to the concept «the everyday life» and to the issue of the subject of study of the everyday life history, a new area of historical scholarship. The article gives an analysis of basic theoretical and methodological researches of Ukrainian, Russian and Belarusian scientists. It was attempted to summarize these approaches to the subject of study of the concept «the everyday life». The basic concept of all these research is the way of life. The main groups were determined by author given the degree of emphasis on household or / and on mental and emotional state of person and society in the daily life.

Key words: the concept «the everyday life», the everyday life history, the research methodology, postsoviet historiography.

Стаття надійшла до редколегії
22.12.2014 р.

УДК 930(470+571)

Катерина Яремко

Політична поліція Російської імперії другої половини XIX – початку XX ст. в сучасній російській історіографії

Проаналізовано вивчення в сучасній російській історіографії політичної поліції Російської імперії другої половини XIX – початку XX ст. (створення, структуру, основні напрями та методи роботи). Розкрито передумови виникнення нового етапу в російській історіографії, його основні особливості. Висвітлено результати досліджень органів політичного розшуку в локальному вимірі, їхні основні риси.

Ключові слова: Російська імперія, політична поліція, сучасна російська історіографія, Охоронне відділення, Департамент поліції.

Постановка наукової проблеми та її значення. Вивчення досвіду боротьби держави за збереження політичного ладу та створення умов для посилення влади окремих осіб було актуальним, мабуть, у всі часи. Гостра необхідність у дослідженні цієї тематики виникла зараз – в умовах складної політичної ситуації в країнах пострадянського простору. Закономірно виникає питання: чи не успадкували методи своєї роботи сучасні органи державного примусу у своїх попередників, як саме їхня діяльність впливає на ситуацію в країнах та життя мирних громадян. Дати відповідь на це